

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Освітній ступінь: молодший бакалавр

Галузь знань: 23 Соціальна робота

Спеціальність: 231 Соціальна робота

Освітня програма: Соціальна робота

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні науково методичної комісії
факультету соціальної та психологічної освіти
«28» грудня 2023 р. (протокол № 3)
Голова науково-методичної комісії

Галина БОНДАРЕНКО

Умань–2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма атестаційного екзамену укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітнім ступенем «молодший бакалавр» зі спеціальності 231 «Соціальна робота», схвалена науково-методичною комісією факультету соціальної та психологічної освіти (протокол №5 від 28 грудня 2023 року).

Атестаційний екзамен спрямований на перевірку досягнення результатів навчання, визначених Національною рамкою кваліфікацій та освітньою програмою «Соціальна робота» (затверджена Вченою радою УДПУ, протокол №2 від 31.08.2021).

Атестаційний екзамен є кваліфікаційним і призначений для визначення теоретичної і практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань. Програма і порядок проведення випускних екзаменів визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими актами. Програма включає перелік питань ряду професійно-орієнтованих дисциплін, передбачених навчальним планом, освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за освітнім ступенем «молодший бакалавр» зі спеціальності 231 «Соціальна робота»:

- Історія соціальної роботи
- Методи соціальної роботи
- Теорія соціальної роботи

**ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ: 231 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ: СОЦІАЛЬНА РОБОТА
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МОЛОДШИЙ БАКАЛАВР»**

Молодший бакалавр з соціальної роботи повинен оволодіти

Інтегральною компетентністю:

Здатність розв'язувати задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальними компетентностями:

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
5. Здатність планувати та управляти часом.
6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
10. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
11. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
12. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

Спеціальними (фаховими) компетентностями:

1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи.
2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.
3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи.
4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.
5. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

6. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.
7. Здатність до розробки та реалізації соціальних програм.
8. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.
9. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.
10. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.
11. Здатність до професійної рефлексії

Здобути програмні результати навчання:

1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.
2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною мовою з професійних питань.
3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.
5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обрати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
6. Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань.
7. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
8. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
9. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
10. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
11. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.
12. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
13. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен є складовою випускної атестації та здійснюється Екзаменаційною комісією.

Склад комісії затверджується наказом ректора університету. До складання атестаційного екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості. Під час екзамену студент отримує екзаменаційний білет, час для підготовки відповіді відводиться у межах 30 хвилин.

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей передбачених освітньо-професійною програмою. Атестація проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів, яка передбачена навчальним планом підготовки здобувачів ступеня вищої освіти молодший бакалавр зі спеціальності 231 Соціальна робота в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Складання атестації проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з випускного іспиту є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за випускний іспит в цілому. Оцінки випускного іспиту виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка випускного іспиту визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні атестаційного іспиту приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

Атестація проводиться за білетами, складеними у повній відповідності до програм навчальних дисциплін (30 білетів).

Атестація не повинна перевищувати 6 академічних годин на день. Всі засідання екзаменаційної комісії протоколюються. У протокол вносяться оцінки, одержані на екзамені, записуються додаткові питання, що ставились здобувачеві, особливі думки членів комісії. Протокол підписують голова та члени екзаменаційної комісії, які приймали участь у засіданні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВІДПОВІДІ ЗДОБУВАЧА

Оцінка відповіді здобувача здійснюється за стобальною шкалою відповідно до вимог ЄКТС: відмінно (A), добре (BC), задовільно (DE), незадовільно (FX):

- 90 - 100 балів - відмінно - відмінне виконання з незначними помилками;
- 82 - 89 балів - добре - вище середніх стандартів, але з деякими помилками;
- 75 - 81 бали - добре - в цілому змістовна робота зі значними помилками;
- 69 - 74 бали - задовільно - чітко, але зі значними недоліками;
- 60 - 68 бали - задовільно - виконання відповідає мінімальним критеріям;
- менше 60 балів - незадовільно.

Оцінки **«відмінно» (A)** заслуговує здобувач вищої освіти, який демонструє глибокі знання та розуміння предметної області й особливості професійної діяльності; у повному обсязі володіє навчально-науковим матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст запитань, опираючись на нормативно-правову базу та наукові дослідження, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.

Оцінки **«добре» (BС)** заслуговує здобувач вищої освіти, який демонструє знання та розуміння предметної області і особливості професійної діяльності; достатньо володіє навчально-науковим матеріалом, самостійно його викладає; достатньо переконливо розкриває зміст запитань, опираючись на нормативно-правову базу, використовує наукову термінологію. Проте, за окремими питаннями аргументація потребує уточнень, пояснень.

Оцінки **«задовільно» (DE)** заслуговує здобувач вищої освіти, який загалом демонструє знання та розуміння предметної області; частково володіє навчально-науковим матеріалом, намагається самостійно його викладати, проте розкриття змісту запитань потребує переконливості, уточнень, пояснень; під час відповіді допускаються помилки.

Оцінка **«незадовільно» (FX)** заслуговує здобувач вищої освіти, який з труднощами демонструє знання та елементарне розуміння предметної області; володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки.

Програма атестаційного екзамену затверджена на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи (протокол № 6 від 26 грудня 2022 року).

Завідувач кафедри соціальної педагогіки

та соціальної роботи

Ірина АЛБУЛ

ПИТАННЯ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Українські релігійні братства: створення, розвиток, основні напрямки їхньої діяльності.
2. Приватна, громадянська і християнська форми благодійності, їх характеристика.
3. Самодопомога у рамках козацької демократії.
4. Соціальна діяльність монастирів, ктиторська монастирська система за часів Козацької держави.
5. Форми допомоги та взаємодопомоги у давніх русичів.
6. Вплив хрещення Київської Русі на модель соціального захисту населення.
7. Переваги та недоліки благодійності князя Володимира Великого.
8. Соціальний захист населення Київської Русі за князів Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха.
9. Розвиток системи соціальної допомоги Православної церкви часів Київської Русі.
10. Особливості парафіяльної системи допомоги й захисту в Київській Русі.
11. Причини виникнення об'єктивної потреби у реконструкції форм соціальної допомоги та взаємодопомоги у праслов'ян.
12. Роль та значення родових і територіальних громад у наданні соціальної допомоги у повсякденні древніх слов'ян.
13. Сутність братчин, родових обрядів ушанування предків, культу героя і культових форм реципрокних стосунків у давніх слов'ян.
14. Общинно-родові форми підтримки, допомоги і захисту особи у форматах сім'ї, роду, поселення.
15. Напрямки і масштаби діяльності монастирських шпиталів у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя.
16. Форми і методи роботи державної допомоги нужденним в Давньому Римі.
17. Зміст соціальних гарантій, які обстоювали «Закони Ману» у Стародавній Індії.
18. Меценатські та благодійні традиції козацьких династій.
19. Опіка над душевнохворими, незрячими і глухонімими, хворими дітьми у XVIII–XIX століттях.
20. Європейська та американська моделі соціальної допомоги і соціального забезпечення населення.
21. Принципи реалізації практики соціальної роботи.
22. Об'єкт і суб'єкт соціальної роботи.
23. Методи соціально-виховної роботи з дітьми та молоддю, що мають обмежені функціональні можливості.
24. Методи збору соціологічної інформації, які використовуються в соціальній роботі.
25. Методи аналізу документації в соціальній роботі.
26. Соціологічне спостереження в структурі соціальної роботи.
27. Методи соціальної профілактики негативних явищ у окремих індивідів або груп ризику.

28. Соціальна реабілітація як комплекс заходів, спрямованих на відновлення життєдіяльності людини в соціальному середовищі.
29. Волонтерська діяльність як метод добровільної соціальної роботи.
30. Мобільна соціальна робота.
31. Соціальна реклама як автономний інструмент управління соціальними процесами.
32. Розпорядчі документи як методична складова управління в соціальній роботі.
33. Організаційно-розпорядчі методи соціальної роботи.
34. Класифікація типологічних особливостей клієнтів соціальної роботи.
35. Типологія сімей як клієнтів соціальної роботи.
36. Теоретичні підходи до оцінки потреб сім'ї з метою визначення необхідних видів соціальних послуг.
37. Вікові особливості дітей «групи ризику» та методи соціальної роботи з ними.
38. Особливості застосування методів соціальної роботи з різними категоріями клієнтів з «груп ризику».
39. Соціально-педагогічна підтримка дітей вимушених переселенців.
40. Форми та методи групової соціальної роботи.
41. Сучасні уявлення про інвалідність, та причини виникнення цієї вади.
42. Особливості соціально-правового захисту сім'ї.
43. Визначення поняття соціальна робота в Україні.
44. Основні функції соціальної роботи.
45. Підходи до поняття «теорія соціальної роботи».
46. Культура спілкування соціального працівника.
47. Соціальна робота з молоддю сім'єю.
48. Основні проблеми людей похилого віку.
49. Поняття «соціальне обслуговування», його зміст, форми та види.
50. Основні напрями соціальної роботи.
51. Людина як суб'єкт-об'єкт соціальної роботи.
52. Основні напрями і технології соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю.
53. Права та пільги дітей, які знаходяться в прийомній сім'ї.
54. Заклади, що надають соціальні послуги неповнолітнім та молоді.
55. Причини торгівлі людьми як соціальної проблеми у світі та Україні.
56. Явище соціального сирітства в Україні. Причини його виникнення.
57. Установи соціального обслуговування інвалідів.
58. Обов'язки соціального працівника.
59. Форми забезпечення якості послуг у соціальних службах.
60. Методи професійної діяльності соціального працівника.

Рекомендована література

1. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Кравченко, О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Вид. 3-є доповн. та переробл. Умань : Візаві, 2018. 185 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота // Академія праці, соціальних відносин і туризму. Київ:, 2020. 275 с.
3. Система соціального захисту в Україні : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. О. Матрос. Умань : Візаві, 2021. 175 с.
4. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 244 с.
5. Теорія соціального забезпечення : навч. посіб. / упоряд. Ю. В. Підвальна ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т. імені Павла Тичини.; – Умань : ВПЦ «Візаві» 2022. 213 с.
7. Ревнюк Н.І. Методи соціальної роботи: курс лекцій . Умань: ФОП Жовтий О.О., 2018. 105 с.
8. Соціальна робота: від теорії до практики: колективна монографія. Частина 1. Умань : ФОП Жовтий, 2017. 204 с.
9. Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами: інноваційні технології природо терапії : колективна монографія. Умань : Візаві, 2020. 144 с.
10. Кочубей Т.Д., Бойко О. М. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник. Умань : ФОП Жовтий О.В., 2016. 278 с.
11. Гончар І.Г. Методи соціальної роботи : навчальний посібник. Умань : ВПЦ Візаві, 2018. 117 с.